

Десислава Ангелова

Нийл Джордан „Изгрев с морско чудовище“

Бележка върху историческия фон

Ирландия запази неутралитет по време на Втората световна война – политика, чиито последици бяха колкото страшни, толкова и нелепи. Енергиите от Войната за независимост¹ се бяха изразходвали, пропилены по време на Гражданската война² и последвалата парализа на Свободната държава³. Опозиционните партии от времето на тази Гражданска война – за и против Договора с Британия⁴, се бяха преформирали в политическите групировки „Фина Фойл“⁵ и „Фина Гейл“⁶ – първата ръководена от Де Валера⁷, а втората – от Косгрейв. Двете партии имаха едно общо нещо – безмилостното унищожаване на бившите си другари от това, в което се беше превърнала ИРА⁸. Самата ИРА се разцепи на различни фракции, една от които подкрепяше битката срещу фашизма, най-вече в Испания; а друга пък намираше в Германия свой естествен съюзник. Де Валера, който беше на власт през военните години, потискаше всяка фракция с еднаква сила, докато организацията не се превърна в една почти комична сянка на предишното си аз.

Те излизат един по един с първите лъчи и ни оставят да стърчим там за около час-два. По време на поста ни светлината ще се промени – от тъмно сиво в ослепително бяло, и за няколкото минути на онова, което буквално наричат зора, огромното скеле около строящата се статуя на Девата ще има за фон тъмнопурпурното, сякаш украсено с лентички, небе. Почти като нимб – съвсем обикновен, който украсява и скелето на Испанеца от лявата и на Италианеца от дясната ѝ страна. Общият им блясък обаче все още не може да бъде видян. И Мусолини⁹, и Франко¹⁰ се клатушкат на дървените си подпори от вятъра, който палещото слънце довлича пред тях. И двамата носят еднакви шапки, изваяни са с една и съща поразителна строгост, и двамата помръдват леко с един и същи юмрук – почти като епилептици. Междувременно тя се усмихва, раздвижена от същия случаен спазъм. Тъжна е усмивката на лицето ѝ, строга, а също и поразителна – не много различна от усмивките върху статуите у дома.

Зад нея, върху дървените кулички от касети, стоят мароканците, полузаспали в своите униформи, а един от тях почуква пироните на дъската, която го придържа, с приклада на пушката си. Изглежда не забелязва изменящата се светлина зад него, може би защото трябва да остане целия ден. Бих могъл да си представя всичко отвъд тези манастирски стени, но не и нещо, което би предизвикало дори една искрица на интерес в очите му. Ние обаче я забелязваме, тъй като знаем, че отвратителният изблик на цвят зад нея е там единствено, за да означаи прииждащата на открито процесия. Свещеникът върви последен, зад своите селяни иподякони, в опърпани бели одежди, които почти прикриват жълтеникаво-кафявите им униформи.

От едната страна са испанците – с крака, подути под купчните варовик, но вече примирени с това, което знаят, че ще ги застигне. Тъмните петна върху стената на манастира – на двайсет ярда от лявата ръка на Девата, привличат вниманието само дотолкова, доколкото човек се стареа да ги избягва. Еврейчето от Торино, с големите си очи, постоянно разкайващи се за крайността, която го е довела тук. А ние, останалите, стоим сякаш свързани с обикновена здрава нишка. Без да бъде нашата битка, това би могло да не е и нашата екзекуция – мисъл, която предизвиква иронична, несъзнателна усмивка върху лицето на всеки от нас; по начин, по който детето, щом за първи път разбере за смъртта, не може да направи друго, освен да се смее, а след това сподавя смеха

с най-подходящото изражение. И ето – стоим тук: здрави, издръжливи и очевидно отегчени.

Помня баща си и това, което ме доведе тук. В редките моменти на мир помежду ни полагахме въдици, заредени за нощен риболов, на плажа под терасата, на която беше разположена къщата ни. Тънки рибени влакна между две метални въдици, с нанизани на места куки, доста приличащи на бодливата тел, опасала дървените кулички, върху една от които мароканецът все още почуква с приклада на пушката си. Забивахме ги в твърдия пясък при най-ниската точка на отлива – най-добре ставаше вечер, когато водата се беше оттеглила, а слабата светлина осветяваше хребетите по набраздения пясък. А небето зад нас – покрито с перести облаци, по-спокойно от небето, което сега беше зад главата на Девата. Влакната са здраво опънати, всяка въдица е изкусно вързана, а панталоните са увити около прасците му – босоног по набраздения пясък. Една лопата и бърза последователност от изкопани дупки около всеки сложен червей. Имаше червеи и пясъчни червеи, това си спомням; едните с крака по цялото тяло, като стоножки; а другите като закръглени змиорки – и двата вида еднакво подходящи за съответната цел. Която беше да се върнем обратно при поставените въдици, с обувки в едната ръка и гърчеща се маса червеи в другата, с разперени пръсти на краката върху пясъчните хребети и да нанижем по един червей върху всяка кука. По това време слънцето беше почти залязло, и червеите щяха да се олюляват, тихо гърчещи се – тъмнеещи на фона на отмиращата светлина. Обръщаме се безмълвно, след кратко съзерцание, сякаш думите щяха да нарушат – бих казал спокойствието на момента, но това би предположило последователност от такива моменти между нас, каквито нямаше. Отмора би било по-вярно – отмора от множеството нюанси на неловка реч и още по-неловка тишина. Каквато и да беше думата, и двамата усещахме този момент и не позволявахме нищо да го наруши; връщаме се по набраздения пясък, краката ми с разперени пръсти, за да намаля неудобството; а неговите твърди, движещи се върху раковините – по-големи, по-силни, безкрайно по-стари. С обувки в едната ръка и лопата в другата.

На следващата утрин събирахме улова, щом водата се оттеглеше. Няколко камбали, един червеникавокафяв костур и една подобна на акула риба, люлеещи се между въдиците, огънати от тежестта им – сиви на фона на сивия отлив. Ние излизахме и вече можехме да

говорим; аз – тъй като бях детето, тичах към тях; а той – тъй като беше бащата, ги назоваваше по своя си дидактичен начин. Аз вървах към него с ръце, пълни с прътове, влажна риба и корди. По някакъв начин жетвата никога не беше толкова богата, колкото посева. Знаех го и тогава, и свързвах този парадокс с речта. Думите, слънчевата светлина и може би фактът, че приливът се беше надигнал. В къщата зад нас тя вече беше вдигната от леглото за неделната вечеря. Аз давах рибата на Мейси, която я взимаше, тъй като приготвяше печеното, и знаех, че ще бъде сервирана и ще остане неизядена по време на чая.

Споменът ми за нея е много мъглив – вероятно, защото тя умря преди да успее да се изясни. Огромното легло, което сигурно е било тяхно, преди тя да се разболе; ролките тоалетна хартия на масичката от лявата ѝ страна, които ръката ѝ оформяше като кърпички за нос, когато кашляше; и купчините разхвърляна върху пода хартия, които Мейси чистеше периодично. Сега осъзнавам, че са ни разрешавали да я видим само в най-добрите ѝ дни, които бяха рядкост. Шишенцата с парфюм и хинин на масата, ароматът на този парфюм, който ми напомняше за църква, и една по-остра миризма – нещо медицинско. По стените бяха наредени снимки на нея и него; на нея с многобройните ѝ братя, всички с панталони с ниски талии и висящи шкембета; шапки, килнати по шикозен начин; с висящи от ръце и устни цигари.

Тя се усмихваше немощно, когато влизах, и аз едва устоявах на подтика да се сгуша в нея; заставах до рамката на леглото, играех си с перлите, които беше разположила около метала, докато ръката ѝ се протягаше над възглавницата, да стисне моята. Бъди смело момче, Дони, казваше тя и ме смъкваше на леглото, където някакъв детски подтик ме завладяваше и се пресягах през купчината юргани, за да я стисна за рамото и лежах там, заслушан в дишането ни. Премествах погледа си от лицето ѝ върху снимката със сватбената рокля – усмихната, с букет в ръце, с воал, изкривен на едната страна; а след това и към една негова – в униформата му от ИРА. Карах я да ми разкаже отново историята, когато „Черно-кафявите“¹¹ дошли да го заловят в къщата близо до Морнингтън¹², а тя го скрила сред редовете с картофи и ги изгонила от къщата с метлата.

Той беше от провинцията, а тя от града и разликата между тях, поради някаква причина, ми изглеждаше значителна, въпреки че не можех да си обясня защо. Братята ѝ пълнеха къщата през уикендите, рошеха косата ми, бутяха пенита в ръката ми и говореха с

остроумие и свобода, които изглежда не му бяха присъщи. Той прекарваше часове в стаята с нея, вратата – затворена, за да не допуска никакви смущения, без никакъв признак на живот отвътре, освен тихия шепот на гласовете им. Седях там – отвън, теглех вълна от килима и я правех на топчета – като някакъв пазач на тяхното уединение. Или щях да приема възможността да се помотая из кабинета му – там беше походното легло, в което спеше той; купчината листа върху зелената филцова масичка до прозореца; масилницата и автоматичната писалка; връзката писма от правителството; а в шкафчето отдолу, когато събрах куража да го отворя – пистолетът в своя кожен портупей¹³. Това беше важно за брака им, разбирах смътно, като си спомнях за етап от време и редица събития, които ги обединяваха – въпреки нейната болест, въпреки неговия акцент и фактът, че той спеше на походно легло в ъгъла. Прокарвах пръст по хлъзгавата му повърхност и исках да съм отново до нея, да чуя как ми разказва за „Черно-кафявите“, редовете с картофи и метлата.

Когато краят настъпи, изпразвах нощните въдици с него. И двамата бяхме боси, докато откачахме рибените гърла от кукичките и ги удряхме в твърдия пясък; хрилете им поемаха последен дъх и студената кръв се стичаше по пръстите ми, когато вдигнах поглед и видях Мейси да стои на променадата и да трие ръце в престилката си с обезумяло изражение, а докторът – с малката си черна чантичка, тичаше. Чакай тук, каза баща ми, и започна да тича бързо, а, докато тичаше, от гърлото му излезе странен писък – като рязко поемане на въздух или крясък на гларус, когато ме остави с шепи, пълни с полумъртва риба. Разбирах огромното значение на този миг, защото той беше оставил обувките си до моите; а най-непривичното нещо за монумента, за който смятах баща си, беше да се катери по слоя с камъчета между пясъка и оградата на променадата. Приливът се беше оттеглил толкова далече, че изглеждаше почти невъзможно тънката бяла линия на хоризонта да представлява вода. Това щеше да се превърне в сън, който да сънувам много пъти след това – ние двамата се движим между въдиците, които бяхме сложили предната нощ. В съня ми те бяха толкова далеч, че изглеждаше почти невъзможно да сме ги сложили там, обаче въпреки всичко те бяха там – на мили отвъд стената на променадата, където пясъкът беше изваял огромни, нежни дъги, а рибите, които въдиците ни бяха уловили, не бяха като обикновената камбала и рибите, с които бяхме свикнали, а странни, безформени създания – бледи, полупрозрачни от дълбините, които населяваха, с огромни мустаци и очи, с усти с

формата на лалета. Ние предпазливо доближавахме тези риби – те бяха толкова необичайни, но все пак бяха риби – щяха да бъдат откачени от куките и да кървят като останалите. И когато бях преполовил работата, чувах бученето; обръщах се и виждах, че бялата линия на морето се е превърнала в стена, спуска се върху нас, а ние се обръщахме и побягнахме от тази приливна вълна, като влачехме със себе си риби, харпуни и такъми към далечното убежище на променадата, където прислужницата триеше ръцете си в престилката с обезумяло изражение, а лекарят тичаше с непристойна припряност към къщата.

Обаче аз стоях там с рибата – знаех, че трябва да продължа, но не можех. Обърнах се и се затичах към морето – далеч от къщата, където се случваше това, което не исках да узнавам. Откриха ме четири часа по-късно до скалистото заливче около Носа¹⁴. Приливът се беше надигнал, а краката ми кървяха от камъните. Черната кола спря на пътя при носа и Мейси излезе от нея. Тя слезе по скалите при мен и каза: Прибирай се. Мъртва е, нали?, попитах аз, а Мейси повтори: Прибирай се. И аз се прибрах.

Слънцето е вече в зенита си, а мароканецът все още почуква по дъската. Не след дълго свещеникът ще излезе – високомерен, като предната неделя, със същите стихари и същите колони около него. Тук е лесно да си представиш, че нищо не се променя. Петната от кръв върху някогашната манастирска стена се увеличават – всеки ден има нови застреляни, а някак си всичко си остава едно и също.

Смъртта – щях да открия – си имаше своите предимства. Докато Мейси прочистваше раните на колената ми и чистеше стъпалата ми, ми даде бисквити, за да ме успокои. Седях на топло до печката и чувах как гласът ми излиза някак отдалеч – писклив, почти радостен. Мъртва е, нали? Мълчи, каза Мейси и ми подаде бисквитка. Сълзи замъглиха очите ми и тя ми даде още една. А по-късно, когато ме закараха на горния етаж – тишината, изпълваща вмирисаната на шери стая, ми разказа за новия тип достойнство, с което бях дарен. Свещеникът и всичките ми вуйчовци станаха от раз. Минах покрай полите на лелите си с важността на актьор, който знаеше, че часът му е настъпил. Заплаках, когато свещеникът ме погали по косата; заплаках още по-силно, когато той помилва с ръка бузата ми; и сълзите бяха истински, въпреки че се появиха съвсем на

място. Стрелките на дядовия ми часовник странно ме привличаха и аз гледах повече тях, отколкото лицата около себе си. Те се помръднаха напред и мелодията засвири. Баща ми влезе и застана с лице към прозореца. Почувствах, че се конкурираме за този миг и по някакъв начин аз печелех без усилия. Ръка след ръка докосваше бузата ми, пенита бяха бутани в ръката ми, а всичко, което аз трябваше да направя, беше да стоя и да плача. А баща ми стоеше, загледан през прозореца. Затворената му душа задържахше мъката навътре и неговата дистанцираност изглеждаше някак срамна. Той щеше да преживява с години – и срама, и мъката – докато младостта притежаваше само мъката и подходящия начин, по който да я изрази.

Маус дойде по-късно вечерта. Маус, който живееше в една къщурка горе в Бладибанк и беше отгледан от лелята с изрусена коса и домашни пантофи вместо обувки. Брат му го изпратил да купи мляко, а той поел по най-обиколния път, за да ме накара да изляза. Можех да прочета по пълното с очакване лице, скрито под черната му коса, че не знаеше новината. Ела, каза той, долу до променадата, до увеселенията, хранителния магазин и обратно. Не мога, рекох аз с все още влажни очи. Остави го на мира сега, каза Мейси, която се появи от тъмнината в кухнята с поднос плодов кекс в ръка. *Pourquoi*¹⁵, попита Маус, който харесваше големите думи. Мейси ме дръпна вътре и затръшна вратата, а аз се опитах да си представя невъзмутимостта, с която той беше приел, че са го срязали. Обърнал се е, свил е рамене или се е отдалечил от вратата, подрънквайки с монетите в джоба си. Тя ме заведе горе – в едната си ръка носеше подноса, а с другата държеше яката ми и ме въведе в стая, пълна с всякакви опечалени.

Те пристигаха сякаш с дни. Звънецът на вратата звънеше, Мейси тичаше долу и тези, които бях свикнал да виждам с други дрехи, влизаха с лица, застинали в маски на съболезнование. Мейси имаше неизчерпаем запас от плодов кейк, чаши чай, чаши с шери и бисквити, които носеше нагоре. Малко след това явно съм заспал, защото помня, че ме занесоха горе – вълната на костюма му докосваше бузата ми – интимност, с която въобще не бях свикнал. Той ме положи в тъмната стая и каза: Не се притеснявай за нищо. Можех да го видя, застанал над мен с мокри бузи, сякаш тук вече можеше да си позволи да заплаче. Гласът ми излезе тих и това ме учуди, но сякаш сега, когато бяхме сами, моята скръб можеше да изчезне. Няма, отговорих му аз. Ще се справим, изрече той, нали? А в гласа му имаше нотка на несигурност, сякаш нямаше да успеем. Да, ще се справим,

отвърнах аз и се почувствах засегнат, че аз съм този, който трябва да носи успокоение. Как се казвам? ме запита той. Стори ми се странен този въпрос и известно време не отговорих, но, когато той го повтори, изрекох: Ти си ми баща. Не, рече той, как е истинското ми име? Сам, казах аз. Името ти е Сам. Точно така, каза той, избърса бузи и излезе.

Известно време лежах буден и си мислех как всичко се е променило. По-късно той щеше да ме пита за това време и за спомените ми за нея, които с течение на годините ставаха все по-мътни. Помня я достатъчно добре, казвах аз, за да прикрия образа на леглото, в което тя лежеше денонощно, заобиколена от хартията, в която кашляше. Това, за което съжалявам, казваше той, е, че тя умря, преди да имаш шанса да я опознаеш. Фактът, че тази фраза „Това, за което съжалявам“ се превърна в предисловие на множество различни изказвания, за всички от които той явно съжаляваше, ми направи впечатление. Но осъзнах, че всичките му съжаления бяха концентрирани върху едно – това, за което плака, когато стоеше в стаята и ме попита кой е; това, което усети, когато остави рибата и хукна към Мейси, когато странният писък като този на гларус излезе от него. Не разбирах възрастните, не разбирах как не забелязват очевидното и защо плачат само когато са сами. Това, което знаех, беше, че всичко се е променило и душата ми щеше да се превърне в един студен и твърд кристал, защото всичко се беше променило. Почувствах как от мен се процежда тъга, която трябваше да прогоня, защото знаех, че трябва да се освободя от нея или да живея под теглото ѝ завинаги. Тази мисъл кръжеше над мен като умираща душа и излезе през прозореца. Тогава разбрах, че ако тя беше отишла някъде, то това беше в морето, от което ние вадехме толкова много риба.

С течение на времето си я представях как събира изхвърлените от прилива черупки. Виждах и неща, които нямат нищо общо с това: водорасли, ракообразни, миди и мътнозеленият цвят на меда, когато оксидира. Тогава си помислях и обратното нещо: че тя е станала твърда и гладка като камъче или парче стъкло, което изгубва ъглите си от движението на водата, придобива бледозеленият ѝ цвят и се превръща в нещо средно между вода и камък. Чух как някой хвърля камъчета по прозореца, сякаш за да прекъсне мислите ми. Отърсих се, станах от леглото в костюма си за причастие и видях Маус да стои под прозореца.

*C'est la vie*¹⁶ каза той. Все още носеше в ръката си празното шише от мляко. Какво означава това? попитах го аз. Нещо дълбоко, отвърна той. Слез долу, Дони, имам проблем.

Защо? казах аз. Похарчих парите за млякото, изрече той, и ме е страх да се прибера без него. Докато слизах надолу, той чу в джобовете ми да дрънчат монети. Както чувам, рече той, имаш малко кинти. Имам, отвърнах му аз и опразних джобовете си, щом стъпих на земята. Вече знаех, че е разбрал, но ще изчака сам да му кажа. Тъй като беше със съмнителен произход, той знаеше протокола за тези неща. Парите се слепиха – самият метал на монетите. Имаше четири половин крони и няколко сребърни монети от шест пенса. Откъде си ги взел, почуди се той. Хората ти ги дават, когато майка ти почине, отвърнах му аз. Той ме погледна в светлината, идваща от прозореца отгоре. Кафявите му очи, като на кокер шпаньол, бледокремавото лице, което правеше устните му да изглеждат прекалено червени и перчемът тъмна коса, който падаше на челото му. Моите очи също бяха кафяви и косата ми беше тъмна, но лицето ми беше мургаво като на чужденец.

Тръгнахме по рядката трева, която водеше към срутената стена по пътя за променадата. Съжалявам за проблемите ти, изрече той. Но трябва да се радваме и на малките неща. Аз не знаех кои са моите. Не му отговорих. Знаех, че говори по начина, по който говорят по-големите деца, най-вече защото му харесваше как звучи и най-често схващаше думите погрешно. Прекатерихме се през срутената стена и хукнахме към светлините на увеселенията в далечината. Но аз спрях. Бях забелязал нещо точно на нивото на прилива. Две въдици стърчаха над водата и редица сенки се люлееха между тях.

Той си е забравил рибата, изрекох и поисках да заплача отново.

Каква риба? попита Маус.

Онази. Посочих му аз.

О, стига, Дони – и се затътри след мен отново.

Не, важно е.

И аз започнах да слизам към тях – във водата с костюма си – а обувките ми жмъркаха при всяка моя крачка. Той стоеше на края и още подрънкваше с монетите.

За какво са ти? попита ме той.

За потомство – изрекох аз. С тази дума исках да го накарам да млъкне, тъй като и двамата се щяхме да се престорим, че я разбираме.

А, ясно – дрънченето на монетите спря. Аз грабнах двете въдици и ги изтеглих от водата. Имаше три камбали, все още неоткачени. Очите им бяха изпъкнали, а телата им потръпваха с последните искрици живот.

Трябва да вървя сега, казах аз, като влачех рибите след себе си към къщата.

Ще го взема – рече Маус.

Колко е млякото? попитах и се учудих на себе си, че запазих контрол.

Шест пенса – отвърна той.

Ето, казах и протегнах ръка. Той ме погледна тихо, а устните му червенееха на лунната светлина – и също протегна ръка. Аз взех монетите и му оставих само шест пенса.

Не си отивай, Дони – изрече той. Това някак променяше правилата.

Трябва, отвърнах му аз и му подадох още една монета от шест пенса.

Тръгнах към къщата и го оставих да стърчи до водата. Всичко се беше променило. Когато стигнах до вратата, той все още беше там и ме гледаше.

Баща ми ми отвори, облечен в траурните си дрехи.

Забравил си тези – казах и му подадох двете въдици с умираща риба. Сам.

Те я изнесоха на другата сутрин в хола на горния етаж, облечена в рокля, която внушаваше идеята за някакво светско парти. Баща ми ме държеше за ръката и двамата се наклонихме, да целунем перфектната ѝ буза. Тя изглеждаше по-млада в смъртта, съвсем здрава, но някак си далечна – сякаш вече спеше под прилива, който прииждаше над въдиците ни. Братята ѝ повдигнаха ковчега, а баща ми зае мястото си отпред. Тъй като той беше по-висок от тях, те трябваше да се протягат, за да поддържат някакво подобие на баланс. Внимателно слязоха по стълбите и се насочиха към катафалката. Ние седнахме до него, а аз гледах през прозореца как кортежът се отдалечаваше и всеки съсед, покрай който минавахме, сваляше шапка. Пред църквата също имаше тълпа и всеки свали шапка отново. Видях Маус, с училищната си шапка в ръка, и леля му – с жълтата коса, под черното боне. Отново се почувствах вцепенен и странно привилегирован. Вятърът духаше откъм Носа, вуйчовците ми се мъчеха да се нагодят към височината на баща ми и точно когато бяхме настанени вътре; там – до високия си, облечен в тъмни дрехи, баща –свещеникът влезе, като кашляше в цветната си одежда – точно тогава ме осени колко безвъзвратно изгубена беше тя.

Сега, когато слънцето беше на точното място в небето, за да пресъздаде грубото величие зад главата ѝ, свещеникът може да влезе. Гардия сивил¹⁷ свалят трицветните си

шапки и войниците започват лаконичния си марш напред. Цветната фигура върви пред тях – в лилаво, тъй като скоро ще бъде Великден, а зад него двама селяни войници, облечени в бяло – единият носи шишенцата, а другият – подвижния олтар. Девата се полюшва още веднъж от бриза, Мусолини също се поклаща на свой ред, а Испанецът с тънки устни остава неподвижен, сякаш е днешният стоически арбитер на процесията. Пурпурночервеният сякаш раиран нимб зад главата ѝ за един последен миг задържа величието си, а вятърът се усилва, образувайки облачета от прах около скучната процесия. Гардовете зад нас падат на колене, а ние стоим прави. И вероятно това беше част от онова, което ме бе довело тук – истории за изрвени от гробовете монахини, които танцуват валс в обятията на анархистите от Барселона. Аз се оприличавам на Юда, който е предател само защото смътно осъзнава, че това е всичко, което се очаква от него. Стойката му в хола, когато ме подготвяше за литургията – за всяка литургия в нейна памет; твърдото му очакване, че аз също ще последвам заповедите ѝ и същевременно също толкова твърдата сигурност, че няма да го направя. Тя беше изчезнала – беше изпълнила трик, по-съвършен от този на всеки градски магьосник; а той се беше преместил от кабинета обратно в голямото месингово легло, в което лежах с нея; перлите, които беше окачила по металната му рамка, сватбеният и годещият ѝ пръстен бяха сложени в шкафчето – до оръжието и неговия кобур – спомени за един брак и един конфликт, за които той рядко говореше. Вероятно затова ми липсваше най-много – заради намеците и историите, които ми разказваше за общото им минало; с куршумите, свистящи покрай камината, докато нередовните и свободните държавници се биели на хълмовете отгоре.

А аз осъзнавам, че предателството се насеива като плевелите в градината. Споменът за неговата Война за независимост беше като неопетнена роза, осквернена от последвалата ѝ Гражданска война. И петнайсет години по-късно аз се бях присъединил към наследниците на останките от този конфликт – егоистична група от републиканци¹⁸, които – изчерпали формите на предателство вкъщи, търсеха нови възможности в чужбина.

Ела, татко – трябваше да прошепна – говори с мен, кажи ми защо си толкова против, покажи ми драмата на своето минало, а не тежкото си настояще. Ти ще го убиеш, казваше ми Роуз. Роуз, която дойде да ни преподава музика и остана. Може би, отвърщах аз, но знаех, че и тя ме отбягва. Каквото и неизговорено обещание да беше направено над клавишите на пианото, сега беше забравено, сякаш никога не е съществувало. Той ми

предложи – изрече тя, главата ѝ се облегна на касата на вратата, а пианото зад нея блестеше като черен тюлен. Каза ми, че ще го направи – отвърнах ѝ аз. Очите ѝ искаха да разберат, но аз не продължих. Ръцете – сграбчили зеленото сукно на ломбъра, вените – изпъкнали, сини от възрастта, очите – избягващи. Ще се омъжвам, рече ми той, защото това е най-доброто за всички ни. Как така, татко – попитах аз. Не ме дразни, пределно ти е ясно как – отвърна той. Всъщност не – рекох аз – не знам. Тя донесе малко спокойствие тук, а и е от добро семейство – изрече той. Какво още? – попитах аз. Истината е – каза той и внезапно ми се стори много уморен – че те оставих да растеш без контрол. Не, възпротивих се аз, това го направих изцяло по своя воля. Кажи ми нещо смислено, моля те – каза той. Предвид обстоятелствата, направих всичко, което можах. И си помислих, че ако обстоятелствата бяха различни, тя може би щеше, ние може би щяхме да се разбираме малко по-добре. Е, това ще тежи на нейните плещи – рекох аз. Не – отвърна той – това ще тежи на плещите на всички ни. Тази къща не е била дом от четиринайсет години. Ти уведоми ли дамата за това? – попитах го аз и ръцете му се разтрепериха, сякаш беше получил инсулт. Мис Де Врай, изрече той, е наясно с моите намерения. Слава Богу, че е така – отвърнах му аз. Имам нужда от твоята подкрепа – каза той. Просто ми кажи, че постъпвам правилно.

Аз стоях и не казах нищо. Имаше нещо гнусно в самата му същност, което не можех да проумея съвсем. Тя е наполовина на твоите години, исках да кажа. Не ме карай да вземам това решение вместо теб – и тогава си спомних какво ми каза, когато ме сложи да си легна в нощта, когато тя почина. Ще се справим, рече той, нали? Сега отново изникваше същия въпрос, същата нужда от увереност. Не можахме да се справим, помислих си аз. Но все пак го повторих, като се чудех дали ще си спомни. Ще се справим.

Тази нощ свирех на пианото, докато той човъркаше риболовните си принадлежности. Тя трябваше да дойде в седем. Щеше да влезе – знаех това – със съзнанието, че той ми е казал. Отвън слънцето залязваше над Ирландско море. Приливът скоро щеше да се оттегли съвсем и той щеше да навие крачолите си до прасците, и да заджапа из водата с лопата, две въдици, корда и кълбо рибено влакно. Извършваше се някакъв ритуал – искаше да бъде сам там, където можех да го видя и да си спомня за същото това място, където стояхме преди години; докато аз стоях с нея и някак си се опитвах да свикна с това, което ми беше казал. Опитах се да изсвирия Равел перфектно,

докато чух как долу, под мен, вратата се затваря и портата скърца, а малко след това го видях как крачи на плажа по посока на отдръпващото се море, оглеждайки се за стръвта, която беше оставил. Скоро той се превърна в тънък силует на фона на ярко оцветеното вечерно небе. Тогава чух как портата изскърца пак и знаех, че това е тя. Чух звука от приближаващи към вратата стъпки и видях очертанятия на фигура, която яростно копаеше в пясъка отпред. След това звукът на отваряща се врата и същите стъпки нагоре по стълбите. Аз свирех, удряйки грешните ноти с лявата си ръка, и се чудех дали моята интерпретация на „Павана за една покойна инфанта“¹⁹ ще ѝ подскаже някак си, че аз знам.

*Introibe ad altare*²⁰ подема свещеникът, а аз намирам за странно, че те имат универсалния език, докато ние ламтим за универсалната политика. Уелсецът в мое ляво дъвче клечка кибрит, а две немски момчета стоят изправени като свещ – толкова непреклонни в своята съпротива на церемонията, която са им наложили, колкото биха били и по време на ритуала. Вятърът беше довял тънък слой прах върху лицата им, почти неразличим от бледия мъх по бузите им. Те ме поглеждат странично и още веднъж ми става ясно, че ме наблюдават с нещо като подозрение. Първите седмици лежахме върху сламата на каменния под под сводестия таван на това, което е било винарска изба, и те говореха за политиката с някаква вцепенена задължителност, сякаш само за да си спомнят какво ги е довело тук. В началото отговарях покорно, но след това – вече отегчен от позорството им или дори от уважение към по-обикновените истини, им казах, че съм дошъл тук, защото от всички пътища, които съм можел да поема, този е бил единственият, за който съм бил сигурен, че баща ми би бил против. Думите останаха във въздуха – една няма реалност, която те може би разбираха, но никога нямаше да приемат.

И така, въпреки че стоя до тях сега, аз съм заподозрян. В сърцето си знам съкровените ритуали, които свещеникът описва в прашния въздух с тънките си бели ръце. Аз тайно ги приветствам като намек за вкъщи. Стоя настрана, подтикнат от някакво странно усещане за разбирателство – но нито изтощението, нито острите камъни в петите ми са причината да поискам да коленича. Искях да се плъзна надолу с облекчение, да посрещна тяхното оскърбление, да се абстрахирам още веднъж и от друга сфера на одобрение. А ако оставех сърцето си да препуска по начина, по който искаше, сълзите може би щяха да потекат по прашните ми бузи. Спомням си неделните разходки по

променадата – и двамата облечени в най-хубавите си костюми, вървим към църквата на Сидни Парейд. А съседите, които ни подминаваха, поклащаха глави с лица, застинали в една перманентна маска на съболезнование. Морето променяше облика си – белите зайчета отстъпваха своето място на застиналите води – стоманено сиви; аз растях, костюмът ми се променяше, ръстът ми щеше да достигне неговия, но разходката си остана неприкосновена и тишината на църковния интериор си оставаше същата. „Ще се приближа до Божия жертвеник, до Бога на радостта и на моето веселие“²¹. Имаше някакво потресаващо облекчение в тишината там; в съзнанието, че ще останем заедно по време на ритуала, както и с въдиците през нощта – без да трябва да разваляме момента с думи. Така започнах да смятам, че Господ е една огромна маса тишина – щастлива със самата себе си и със затворена уста. Докато дойде времето, в което щях да наруша тази тишина.

Помня Маус – лицето му беше объркано и натъжено сред вълнуващите се тълпи, които се опитваха да преградят пътя ни за кораба на кея Идън²².

Той вървя с мен от къщата, през жп гарата на Брей²³, покрай морето отляво и огромните редици викториански сгради отдясно. Напомняше ми на ловеца на соколи, който беше видял в Грейстоунс²⁴ и който хвърлял счупени стъкла от една торба, за да събере тълпите. Бихме заложили и душите си, че няма да прокърви, когато легне отгоре им. Ти спечели, Маус – рекох му аз. Никой не би могъл да спечели такъв облог – допълни той. Загърбихме морето при хотел Нортърн, покрай Легиона на Мария²⁵ – фасадата на сградата беше покрита с цимент и малки камъчета, а Девата отпред държеше земното кълбо по посока на влаковете. Какво ще прави той без теб – попита Маус. Той излезе по-голям християнин от мен. Ще си има нея – отвърнах аз. А по-важното е какво ще правиш ти без мен. Той подсмръкна в студения въздух и отметна кичур черна коса от свършеното си чело. Другия месец имам предварителни изпити – отвърна той. Преструваше се пред мен, че кандидатстването му за семинарията беше само за да му донесе евтина научна степен, но аз знаех истината. Той беше открил Бог чрез отмъщението. А после? – попитах аз, като лъжех, както той искаше. Може би ще преподавам. Влакът дойде и аз изрекох – не е нужно да идваш нататък. Защо не? попита той. На кораба ще има манифестация – рекох му аз. А теб не трябва да те виждат с такива като мен. Но той ми хвърли поглед, пълен с неодобрение, накара ме да млъкна и отвори вратата на вагона.

Този ден Роуз беше отказала да дойде и баща ми стоеше до прозореца в дневната с лице, обърнато към морето. Прекалено млад си – изрече той – за да предприемеш такава стъпка. Че кога съм бил прекалено млад? отвърнах му аз. Защо си мислиш, че си толкова различен? попита ме той. Не си го мисля, рекох аз. Човек не избира конфликтите – войни, омраза и други такива неща – те те избират. Е, теб те е избрало веднъж – казах му аз. Това беше различно, изрече той. Това, което най-много ме дразни, е лицемерието и извъртането – репликирах го аз. Не ми давай акъл – каза той – разбирам пределно ясно. Просто ми кажи какво има. Ти знаеш какво има – изрекох. Напротив – отвърна той – честно, не знам. Тогава се обърни и ми го кажи в очите – помолих го аз, но се обърнах и си тръгнах, преди да е имал шанса да го направи.

Грешно си го разбрал – изрече Маус, докато влакът профучаваше покрай Килиней²⁶. Може би – отвърнах аз, но да правиш нещо все пак е по-добре от да не правиш нищо. Какво имаш предвид? попита Маус. Героичният акт – изрекох аз – е изключително подходяща метафора за всичко това, което наричаме живот. Очакването му е сладко, изпълнението – лицемерно, а крайният продукт – безсмислен. Ще трябва да ми го преведеш – каза Маус. Какво бих правил, ако останех? попитах го аз. Ще остана в тая къща, където всичко се намеква и никога нищо не се изрича. Ще очаквам сватбата, която никой от тях няма да споменава. Ще ги изпращам на пътешествия до някое затънтено място като Брайтън и ще очаквам да се върнат отново. Знаеш, че не бих могъл да живея тук...

Ами ако грешиш? попита той.

Но аз не можех да приема тази възможност и намерих по-големи причини – изгнилата същност на буржоазията, необходимостта да се премахне класата на човека с една по-мощна борба, как каквото и да е действие е по-добро от парализата; но знаех, че той не слуша, знаех, че тези неща не значат нищо за него. Наблюдавах профила му срещу прозореца, докато евкалиптите по хълма на Килиней се нижеха бързо покрай влака, и знаех, че той не е създаден за такъв тип абстракции. Очите му изглеждаха сиви от светлината зад него, а бузите му изглеждаха мокри.

Заради нея е, нали? попита той.

Какво заради нея? попитах на свой ред и аз.

Не можеш да понесеш мисълта за тях двамата заедно.

Извърнах се настрани, но това нямаше значение, той знаеше, че е попаднал в целта.

Те се врекоха в разположената на ветровития хълм църква, където се беше оженил и преди. Аз не бях там, но Маус ми каза и аз му отговорих, че е трябвало да се сети за някаква причина, да възрази. Каква например? попита той. Мотивите, нелепостта. Тя държеше брошурите за сватбената си зестра полускрити в музикалното си куфарче. Мислех си да претърся бюрото му за пръстена, който си представях, че лежи скрит между пожълтелите списания, в които той държеше изрезките от вестници за съдействието, което беше оказал при дебатите за Договора, но впоследствие се отказах. Тишината в къщата казваше всичко. Тишина, различна от тази преди – една замръзнала обвивка на неизговореното. Разминавах се с него по стълбите, с нея на променадата и един ден реших, че е по-лесно да си тръгна.

Искам отсъствието ми – рекох на Маус – да бъде по-голямо проклятие, отколкото присъствието ми някога би било. Ако аз бях там, те щяха да кашлят и да хленчат, като си представят, че присъствието ми им пречи да говорят. Когато ме няма обаче, ще бъдат наясно с реалността.

Която е? попита Маус.

Нелепа – отвърнах аз.

Когато стигнахме Уейстланд роу и се насочихме към кея, тълпите ни обграждаха от всички страни. Погледнах тъжната тълпа, излизаща от Либърти хол²⁷ под знамето на ITGWU²⁸. И той е бил в същия профсъюз някога, излизал е от същата сграда – шалчето му от Тринити колидж²⁹ е било като прожектор сред другите шалове; преди да избере по-улегнала политическа реалност. Аз си запроправях път сред тях и тъкмо щях да се сбогувам, когато тълпите нахлуха напред, като плюеаха кръв и развяваха броеници. Маус беше изтикан зад мен – сега беше станал част от тях, без да го иска. Той се изтласка напред, бутна една чанта в ръцете ми и се опита да каже нещо, но тълпата го изтика обратно назад. А аз вървах под мръсното знаме и усещах върху лицето си хрчки (или пък бяха капчици), тъй като вятърът се беше появил и корабът се клатеше. Докато вървахме по люлеещото се мостче, се обърнах и го видях в черния си габардин, притиснат между група коленичили жени с вдигнати броеници в ръце; той се опита да махне с ръка, но не успя и затова се усмихна, като че чак сега осъзна колко смешно беше всичко по самата си същност.

„Господи, любя местопребиванието на Твоя дом,“ казва свещеникът „И мястото на скинията на славата Ти.“³⁰ докато корабът приближаваше Киш лайтхаус³¹, аз можах да видя къщата за последен път – покривите, разположени върху сиво-бежовата линия на пристанището Брей, почти неразличими от мъглата. Редица триетажни къщи в късен грегориански стил, разположени под прав ъгъл спрямо морето. С балкони по цялото им протежение, добавящи усещане за стил рококо; боядисани в бяло, олющени, огънати от теглото на тежките зими. Нашата беше втората от края, някак защитена от вълните, които се разбиваха в тях; а най-податлива, когато приливът беше високо и вятърът духаше от изток. Имаше и малки корнизчета, които ги опасваха, за да ги пазят от наводнения. Гледката беше на променада – едно голямо парче земя от трева и бетон, което водеше към носа Брей, с преграда по протежението на океана, понякога бядисана в синьо, а друг път в мукусно зелено. В средата гордо стоеше една малка естрада за оркестър. Формата на тази естрада, с покрив като китайска къщичка, се виждаше отчасти по цялата променада – от остъклени балкони, декоративни сгради, малки заслончета – наречете ги, както искате – разположени по средата между практичните и съвсем декоративни функции.

Никога нямаше да узная защо беше избрал точно тази къща – беше прекалено малка за човек с потекло на протестантско надмощие³² като неговото и прекалено голяма за някой като нея. По това време сигурно е бил ветеран от Войната за независимост – факт, от който бих бил неописуемо горд, ако той ми позволише – ако позволише дори и на самия себе си да си спомни за това. Майка ми беше от Дорсет стрийт и снимките, които той пазеше, показваха изключително богато едуардианско очарование, неотдавна отишло си от вариететата. Те сигурно са били на мили един от друг – ери, векове, светлинни години – ако можех да си вадя заключения по снимките, собствените си мътни спомени и вуйчовците, които срещях в кината, на конни и кучешки състезания – все места, на които той рядко би отишъл. Всички те бяха ниски, с наперени походки, продиктувани от модата; водеха разговори единствено с лявото ъгълче на устите си, между дръпвания от цигари; с къси, режещи кашлици и бърз кикот. Те се срещнали по време на войната на „Черно-кафявите“. Тя била на деветнайсет и прекарвала летата във фермата на вуйчо си в Морнингтън, на устието на река Бойн. Къщата на вуйчото била място за тайни срещи, а той бил разквартирован там по онова време – пристигнал посреднощ, мокър, със затъкнат под палтото Маузер и преспал в кокошарника. На сутринта тя отишла да събере яйцата и

го открила в обятията на Морфей сред летящите пера. Приготвила му закуска и това, предполагам, е било достатъчно. Предпочитам да си я представям в жилетка, грубият подгъв на роклята ѝ се полюшва около чифт гумени ботуши – едно младо, чувствително момиче, малко мъжкарана в лицето, с две яйца в ръце, омагьосана от тази фигура, полупокрита със слама и курешки. През дългата зима, която довела до примирието, той започнал да я посещава в тези изградени от червени тухли коптори на Дорсет стрийт. Непостоянната същност на неговите посещения, романтичната привлекателност на този въоръжен мъж, предполагам, са накарали сърцето ѝ да забие по-бързо.

Различията в техния произход били оставени на течението – да избледнеят. Като студент от Тринити колидж, той се превърнал в друговедец не само в буквалния смисъл на думата. Станал републиканец – нещо толкова модерно по онова време, а преди да се оженият и католик. Те се оженили по време на примирието³³, а меденият им месец бил по време на дебатите за Договора³⁴, и сигурно е имало определена доза мъка в душата му, като гледал реториката на предателството, довело необратимо до Гражданската война. Вероятно изтощението го е накарало да вземе страната на Свободната държава, а сигурно и това е било в резултат на потеклото му.

Той купил къщата преди да се оженият, научих по-късно от нотариалните актове. Тя щеше да умре пет години след пристигането си тук – така че това е било писано да бъде единственият ѝ дом. И отново си я представях как вижда къщата за първи път – от влака, който сигурно я е докарал от Дъблин, пристанището и лодките зад него преминават бързо, след това редицата къщи и балконите, които се разкриват от странична перспектива и постепенно стават плоски – като пощенска картичка. Опърпана, средно-викторианска къща – някак успокояваща като полите на лелите или игра на кегли в неделния ден. Белещата се боя по дървените балкони; морето, което се удря зад къщата; кафявите стени на пристанището и скелета на турските бани³⁵ на брега на океана. Често се чудех дали е подозирала, че ще умре тук, че постоянния прибой на вълните в променадата ще съпровожда последния ѝ дъх? Когато е отворила вратата за първи път и слънчевата светлина е очертала праха, който последните ѝ собственици са оставили, и е видяла линолеума с fleur-de-lis³⁶ на пода, дали си е помислила да го смени? Ако е така, никога не се е накарала да го направи, защото баналната му грозота доминираше през детството ми. Чифтът малки бели токчета с перлички там, където би трябвало да има връзки, сигурно са

оставили ясно очертани отпечатащи върху праха по линолеума, тъй като не бих могъл да си представя как той я вдига на ръце, както повелява традицията. Но може пък и да го е направил – може да я е прихванал за малкото кръстче със силната си, уверена ръка, а гънките и дантелите на сватбената ѝ рокля да са останали затиснати в дланта му, а устните и брадичката ѝ – сгъшени във врата му – голоблад, тъй като брадата му се появила покъсно.

Тръбенето на сирени се чувало през първата им нощ в тази къща. Обявявали мъглите, които щели да я обвият, да се прокраднат през прозорците на приземния етаж от морето отвъд. Мъглите, които си представях, обвиваха къщата като ръкавица, просмукваха се през пукнатините на прозорците и понижаваха температурата вътре, така че тя да е можела да го прегърне по-страстно в месинговото легло, в което щеше да умре.

*Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus meus*³⁷. Думите се носят от вятъра, който образува ново облаче от прах, а Девата потръпва с меланхоличната си усмивка. „На гусли ще те славя, Господи, Боже мой. Защо си толкова тъжна, моя душа, и защо се тревожиш?“³⁸ В трапезарията имаше пиано, на което имах съвсем смътен спомен, че е свирила. В някои влажни утрини чувах как клавишите дрънчат отново и си представях, че тя се е върнала, представях си, че те свирят по своя собствена инициатива. Аз слизах долу, а произволните арпеджи³⁹ създаваха акорди, които никога преди не бях чувал; и тогава виждах през полуотворената врата как Мейси чисти с парцала за прах клавишите на пианото. Мейси беше съвсем блед заместител дори и на надеждата за нейното присъствие, но понякога нощем, когато ветровете свистяха през платната на корабите в пристанището под прозореца на стаята ми, тези звуци ми звучаха като музика. Тогава отново се промъквах долу, този път в тъмното, и виждах как клавишите проблясват на лунната светлина – недокосвани. Започвах да ги натискам – сам се превръщах в нейния призрак – като свирех по слух мелодиите, които най-много жадувах да чуя. „Търкулни бъчвата“⁴⁰, „Розите цъфтят в Пикардия“⁴¹, „Арфата, която някога звучеше в залата на Тара“⁴². Пианото се превърна в моя път към нея, докато една нощ една сянка прекоси лунната светлина върху клавишите, а косъмчетата на врата ми настръхнаха. Застанах неподвижен, с ръце върху последните ноти, докато сянката се придвижи от лявата ми страна и чух някой да кашля зад мен – тогава осъзнах, че беше той. Къде си се научил да свириш? попита ме той.

Не съм се учил – отвърнах аз, като се боях да се обърна. Добре се справяш, каза той и се приближи към мен, а гласът му беше пресипнал. Помислих си, че е тя – изрече той. Аз вдигнах ръка от клавишите и се заслушах в тишината – осъзнах, че бяха минали години преди да я спомене, при това все още не по име.

Наех ти учителка – каза ми скоро след това. Мис Де Врай – и аз си представих слаба стара мома в карирана рокля с линия в ръка, с която да ме бие през пръстите. Но дойде Роуз. Роуз, която видях за първи път през прозореца на горния етаж, с влажна коса, вдигната от вятъра като ято скорци. Беше тъкмо след пролетния прилив – навън все още беше пролет, тъй като вълните се разбиваха със силни трясъци по цялата дължина на променадата. Беше се загърнала в габардина си, беше вдигнала музикалното си куфачре, за да се предпази от капчиците и се смееше, докато се бореше с вятъра. Разбрах този смях – бях го чувал от децата – аз самият си го позволявах, защото и аз бях дете, но рядко го чувах у възрастните. Една вълна я удари и почти я повали настрани – тя спря, за да си поеме дъх. По музикалното куфачре разбрах, че *тя* трябваше да дойде къщи. Вдигна едната си ръка към преградата, косата ѝ беше мокра, а габардина се беше прилепил по тялото ѝ. Тя се помръдна, за да избегне следващата вълна, но връхлетя право в друга и отново се разсмя. Вдигна поглед към къщата и се почудих дали може да ме види през прозореца на горния етаж. Придвижи се към по-безопасно място и продължи напред. Опитах се да си представя как ли ѝ се сторила къщата – редица лющещи се *façades*⁴³, защитени от вятъра и вълните, в далечния край на променадата. Видях как тръгва по тревата – като прескочи срутената стена, която трябваше да пази зелените площи от наводненията; опита се да върви внимателно през локвите, но след това се отказа и просто продължи напред, а водата стигаше до глезените ѝ през дантелените боти. Чудех се дали трябва да кажа на Мейси, че е дошла. Тогава чух, че звъни входният звънец и как Мейси се затича да отвори. Аз излязох от стаята си, заставах на горния край на стълбите и се загледах надолу. Мейси тъкмо я въвеждаше, когато вятърът затръшна вратата подире им, оставяйки я да стои в малко мокро петно, направено от самата нея. Мейси изтича, да вземе хавлии – подаде ѝ едната, а с другата започна да попива килима.

Е, къде са те? попита тя, а лицето ѝ беше скрито под хавлията.

Първо се изсуши – каза Мейси. Има достатъчно време. Тя я дръпна в кухнята, докато слизах по стълбите. Когато стигнах на приземния етаж, вратата вече беше

затворена. Можех да чуя гласове отвътре – Мейси с високия си носов говор от Уиклоу и нейният – който носеше мекия изговор на западното крайбрежие. Отворих лекичко вратата с крак – исках да видя какво става вътре, но все още не исках те да ме мернат и видях как Мейси обвива едно от палтата на баща ми около нея, а полата и чорапите ѝ висяха над печката.

Предполагам, че сигурно още тогава съм знаел: ромолящият ѝ акцент, килнатата ѝ глава, така че сламенорусата ѝ коса да може да се суши, облечена в палтото на баща ми. Трябва да съм го предвидил – с тази интуиция, която ако беше дадена на всички ни, щеше да ни спести всякакви неприятности, щеше да ни прошепне кои врати да отворим и кои да оставим затворени, по кои коридори да тръгнем, за да се изправим срещу светлината. Но се съмнявам, че това би променило нещата по някакъв начин – само би направило възможностите по-примамливи, по-забранени; а и освен това как бих могъл да го свържа с това безспорно непринудено създание, което прокарваше пръсти през мократа си коса, обърна се да ме поздрави с иронична усмивка и каза – а ти трябва да си Донал.

Аз се изчервих само при звука на името си. По-късно открих, че всяко дете мрази името си, мрази присъствието, което то му дава, а си представя други – по-мощни и по-привлекателни. Тогава съзрях чорапите и се сетих, че смущението ми може да бъде изтълкувано погрешно и пак се изчервих.

Той е срамежливичък – изрече тя, като се приближаваше към мен и загръщаше палтото на баща ми около кръста си.

Тихите води са най-дълбоки – допълни Мейси.

Така е – каза тя и ми подаде ръка – аз съм Роуз.

Аз стиснах ръката ѝ, усмихнах се и рекох – Здравей, Роуз; и със звука на гласа си още веднъж придобих власт над себе си. – Дошла си да ни преподаваш музика.

Точно така, Донал – каза тя. – Кога искаш да започнем?

Щях да кажа „сега“, обаче Мейси ме пропъди, като ми каза, че на Мис Де Врай ѝ трябва малко време, за да се приведе в приличен вид, при което Роуз така се разсмя, сякаш тези думи съвсем не ѝ прилягаха, а Мейси затвори вратата на кухнята.

Изкачих се отново по стълбите и седнах в дневната. Можех да видя как вълните се разбиват в променадата отдолу. Реших, че само някой изключителен би се намокрил толкова много. Само някой изключителен би се увил в палтото на чужд мъж и би

подсушавал косата си на печката пред мен и би се усмихвал, въпреки че чорапите ѝ се сушеха на печката. След това чух стъпки на долния етаж и звукът от изсвриването на цялата гама от ноти, леко и кратко, а вълните отвън се разбиваха в някакъв странен контрапункт. Бавно осъзнах, че някакъв нов закон се беше наложил в къщата, някакъв нов елемент, който ме направи едновременно неспокоен и възбудим. След време музиката спря, а тежките стъпки на Мейси отекнаха по стълбището и разбрах, че ще ме извикат.

Дръж се прилично – изрече тя, докато ме дърпаше надолу.

Че защо не бих го направил? – попитах я аз.

Когато слязох долу палтото на баща ми беше преметнато през плетения стол, а тя седеше пред пианото в рокля на цветя, леко накланяйки се напред и назад като пианистка по време на концерт, с отнетната назад глава и коса – стелеща се по раменете ѝ. Тя вдигна поглед щом влязох, но продължи да свири. Усмихна се, изрече името ми тихо и посочи с глава да седна до нея. Седнах толкова близо, колкото сметнах за удачно, и си представих, че долавям мириса на рози от нея, но това може да е било и от името ѝ.

Роуз, казах аз.

Така се казвам – изрече тя, докато свиреше.

Откъде си, Роуз? попитах я аз.

От едно място близо до Слайгоу⁴⁴, – отвърна тя. Страндхил⁴⁵.

Как е там?

Като тук – рече тя. – Само дето вълните са по-големи.

Сега вече проумях защо стоеше по този начин, когато вълните я обливаха на променадата. Беше свикнала с ураганите.

Къде се научи да свириш така, Роуз?

В музикалното училище – отвърна тя. – На Чатам стрийт.

Това в Дъблин?

Да. Тя продължаваше да свири.

В Дъблин ли живееш, Роуз?

За нещастие, да.

Тогава къде е семейството ти?

Ти не си ли малко любопитен, Донал!

Сигурно.

Пръстите ѝ спряха да свирят.

Е, покажи ми – нареди тя.

Изсвирих „Арфата, която някога звучеше в залата на Тара“. Бях необикновено горд от това, че го знаех без грешка и затова се учудих, че, когато свърших, тя не каза нищо.

Добре ли беше? – попитах я аз. Вдигнах поглед и я видях да се взира през прозореца.

Браво, Донал – каза тя. Браво. Отвори чантата си, извади малък метроном от нея, настрои го и го постави на пианото. Пробвай отново и следи времето.

Когато си тръгна валеше ситен дъждец, от онзи тип, който създаваше лек воал около главата, а вълните бяха утихнали. Предположих, че приливът се е променил. Тя отново задържа музикалното си куфарче над главата си и излезе под дъжда в съвсем сухото си вече габардинено палто. Видях как една фигура се приближава към нея от променадата – носеше куфарче и разбрах, че това е баща ми, който се прибира от работа. Гледах как тя върви срещу него, разсеяна, и тъкмо, когато щеше да го подмине, се спря – сигурно повикана от него. Поговориха малко и после тя продължи. Предполагам, че я е открил, докато се е ровил в обявите в „Айриш таймс“⁴⁶; отишъл е в музикалното училище на Чатам стрийт и ѝ е поискал препоръки, когато са си проговорили. Позволих си да ревнувам за момент – това беше топло чувство, създаващо едновременно и нужда, и тъга; дъждът ръми около тях – тя спира, повдига глава отпод музикалното куфарче, момент на разпознаване, той – застанал твърдо до преградата; а морето зад тях се движи от мъртвите вълнения. След това тя се усмихна, вдигна отново куфарчето над главата си и продължи. Той я гледаше как се отдалечава, а аз гледах и двама им; след това той се обърна, като тракаше с бастуна си по преградата, докато вървеше.

*Confiteor Deo omnipotenti*⁴⁷, изрича той, а вятърът и бомбардировките заглушават думите му, но на мен не ми е нужно да ги чувам – толкова добре ги знам, че молебствието продължава равнодушно. *Beatae Mariae, semper Virgini*⁴⁸. Мога да призная, че я исках тогава, но това би било неистина, или пък постфактум истина – една ретроспективна лъжа. Бях прекалено млад, за да знам тези неща, радвах се на женското присъствие в къщата – различно от това на Мейси, вероятно исках да преоткрия майката, която бях изгубил, желях къщата да бъде допълнена по начин, който никога не бях познал. Така че това

вероятно би била ретроспективната истина, посмъртната истина, че, когато ги видях да се поздравяват на променадата сред дъжда, може би смъртно се надявах нещо в нея да му хареса. По начина, по който го правят децата – знаят, че нещо е важно отвъд техните възприятия – но те се вкопчват в него, изграждат си определени образи и се стремят да запълнят празнините, които усещат, че са налице.

Тя идваше редовно – във вторник и четвъртък. Музиката сякаш беше на второ място пред докосването на косата ѝ до моята буза, пред полусъсредоточения начин, по който слушаше – начинът, по който, когато се обърнех, я виждах да стои до прозореца, почти забравила, че съм там. Тогава идваше на себе си и прошепваше: Браво, Донал, браво, по-добре се справяш всеки ден; и говореше за лявата ми ръка и след това за дясната, а ако имах късмет – веднъж или два пъти на урок – се приближаваше зад мен, хващаше едната ми ръка и ми показваше как трябва да си държа китката. По пръстите ѝ нямаше пръстени, което ми се струваше значително. Много по-значителен обаче беше мирисът на косата ѝ, когато докосваше бузата ми, и усещането за гърдите ѝ, притиснати в кръста ми. Имаше някаква неопределена еротика във всичко това, която аз винаги щях да свързвам с абсолютното красота на прелюдия от Бах, която дори и сега не бих могъл да нарека страст. Това ми даваше равновесие и сигурност, допълваше ме – или още по-точно – допълваше къщата. Тази студена постройка, разположена на брега на Ирландско море, изглеждаше по-топла от това. Позволявах си да се питам дали майка ми би била такава, ако беше все още жива. Споменът за леглото, обградено от смачкана хартия, беше избледнял; за студения, предполагаем гроб на дъното на морето. Сега си спомнях една по-млада жена, необременена от болести, с коса с червеникави оттенъци, облечена в габардин. Това бяха най-щастливите дни, като се замисля: аз, той и тя, два пъти седмично. Той започна да се прибира по-рано в дните, когато имахме уроци. Питаше докъде сме стигнали, държеше ѝ палтото, когато тя си тръгваше, и понякога я изпращаше до гарата.

Нещата стоят така – каза Маус, докато следвахме фигурите им на променадата, от брега отдолу – джентълменът хваща дамата за ръката.

Как? попитах аз.

Така – изрече той, плъзгайки ръката си в моята. Аз виждах ръката на баща си, обвита прилично около дръжката на музикалното ѝ куфарче, а между двете им тела се

виждаше синьото небе. Вероятно докосването до протритата кожа му доставяше същото удоволствие, което изпитах аз, когато Маус преплете пръсти с моите.

Нарича се флиртуване, каза той. Ухажване. Етапът преди да започнат другите етапи.

А какви са другите етапи? попитах аз, въпреки че вече имах подозрения.

Джентълменът, изрече той, събира кураж, за да целуне дамата.

Аха, казах аз. Колкото и да се опитвах, не можех да си представя устните на баща ми върху нейните.

Той се изчервява, рече Маус, и спира. А сърцето на дамата препуска. След това той продължава.

Той положи червените си устни върху моите, без да се изчервява въобще. Можех да почувствам дъха му върху бузата си. Тогава той разтвори устни и езикът му се заигра с моя.

А езикът за какво е? попитах аз, потръпвайки.

Той води до следващия етап, отговори той.

Има и още етапи ли? попитах го аз.

Етап след етап и след него друг, изрече той – всеки водещ до другия, докато джентълменът не получи своето.

Своето, повторих аз.

Да, но това идва доста по-късно.

Аз погледнах нагоре и видях силуетите им да изчезват под моста.

Ела, рекох аз. Нека видим до кой етап са стигнали те.

Последвах го по изпорутените каменни стъпала с натежало сърце. Изкачихме се по пасарелката и видяхме как фигурите им изчезват зад жп гарата, след това се появиха до релсите, застанали под капещите стрехи. Мисълта за неговите устни върху нейните ме изпълни с най-дълбоката тъга, която някога бях изпитвал. Тогава се появи влакът и ги обгърна в пушек. Видяхме го как стои неподвижно и се покланя леко, когато ѝ подаде куфарчето. Мисълта отново ме осени – неговите устни върху нейните, но нищо в позата му не предполагаше, че е основателна. Внезапно почувствах, че го съжалявам, осъзнавайки, че той никога нямаше да стигне дори и до първия етап. При мисълта обаче, че може би ще го направи, тъгата се появи отново. Тя изтрополи помежду ни като вратите на влака, които

се разклашат при тръгването му. След това влакът започна да се отдалечава бавно, той се обърна, да го следи, и Маус ме дръпна под релсите, да се скрием. Влакът трополеше над нас и ни обгръщаше в облак от дим.

Върви, прошепна Маус.

Когато димът се оттегли, вече го нямаше, а споменът за него изчезваше над релсите като тъгата.

*Misereatur vestri omnipotens Deus*⁴⁹, напява свещеникът, а вятърът развява белите дрехи на коленичилите иподякони и аз мога да видя двата пистолета, затъкнати зад двата кожени колана. Тази им разходка стана обичайно явление – той се прибираще достатъчно рано, за да я завари; а когато дойде дъждовният период, ѝ носеше чадъра. Ухажването му, ако можеше да се нарече с тази дума, щеше да стигне до това да ѝ държи ръката, когато вятърът беше силен, а вълните се разбиваха над преградата. Аз следях всеки жест – понякога от прозореца на стаята си, а друг път от плажа отдолу. Маус рисуваше общото им бъдеще. Ще дойде ден, казваше той, когато някакъв катаклизъм ще попречи на влака да пристигне и те ще чакат на гарата, докато се стъмни. Той ще я съпроводи обратно, без надежда за пътуване до Дъблин – обратно по променадата, до входната врата. И после? попитах аз. После, изрече Маус, Мейси под въздействието на някаква интуиция за такива бедствия, вече ще е направила чай. Чай за трима. Теб, нея и него, рече Маус. Опитах се да си представя тази сцена с камък в гърлото. Ти ще ядеш сварени яйца на масата до кухненската печка, а тя ще остане да прекара нощта у вас. Къде? попитах го аз, без нищо да убегне от погледа ми. Няма значение къде, отвърна ми той. Напротив, има голямо значение – изрекох аз. На кушетката до пианото, промълвих, като предпочитам да я държа близо до собственото си присъствие. Една дама не би могла да спи на кушетка. Напротив, рекох аз, подражавайки на неговата дикция, може – на тази кушетка. Тя се разгъва и става на канапе. И после? попита ме той. После, отвърнах аз, ще закусваме на следващата сутрин. Пак варени яйца, изрече той. Пържени, поправих го аз. Пържени с бекон. И после, продължи той, слънцето ще бъде вече в зенита си и те ще отидат отново до гарата. Но нищо няма да е такова, каквото изглежда. Защо пък? полюбопитствах аз. Всичко ще се е променило, каза ми той, през нощта. Той ще върви с нея по променадата, без вече да е

нужно да я пази от вълните, но все още с ръка около нея. Защо трябва да се е променило? попитах аз. Той явно беше усетил смущението ми, защото не отговори.

Влакът никога няма да дойде, казах му аз. Приливът ще се оттегли и никога няма да се върне отново. Те ще чакат с часове на гарата и ще се върнат късно през нощта, а аз ще съм разпънал кушетката за нея и тя още веднъж ще спи на нея. На следващата сутрин тя ще ме учи да свиря и така всяка сутрин, докато не започна да свиря като Шопен. Какъв е бил той? попита Маус. Поляк – отвърнах му аз – с дълги пръсти, който имал подход към дамите. А къде е баща ти? Навън, отвърнах аз, него никога го няма – опитва се да открие къде е отишло морето.

Лъжеш – изрече Маус. Как така лъжа? попитах го аз. Ти ще си този, който е излязъл да види къде е отишло морето. Не, изрекох аз, ти лъжеш. Защо? попита той. Защото знаеш, отвърнах му аз, че влакът винаги идва.

Въпреки че разходките им си останаха същите, когато дните се постоплиха, ние с Маус им измислихме еротична история. През деня плувахме в морето, а след това лежахме голи на скалите пред Носа и наблюдавахме малките им фигурки на променадата отдолу. Вплитахме тела, както той ми беше казал, че някога и те ще сторят, а членовете ни бяха изправени – всеки срещу крака на другия. Целувахме се и минавахме през списъка с жестове, през който мъжът минаваше с жената. Харесваше ми да си представям, че Маус е тя, а аз съм него – изследвах небцето на устата му, за да държа тъгата на разстояние. Можех да си представя някакво еротично влакно, което оплиташе и четирима ни като огърлица по протежение на горещата променада. Исках той е вън от това и същевременно да е част от него – като повелител на обичта и насладите, които знаех, че ми принадлежат напълно.

Уикендите между уроците ни бяха изпълнени с нейната липса. Той взимаше риболовните принадлежности отпод стълбите, а аз упражнявах гамите, които ми беше дала, докато чуех отварянето на входната врата и скърцането на металните въдици по бетона отвън. Гледах през прозореца как разплита въдиците от влакното и знаех, че няма да успее, докато не изляза да му помогна. Приливът е добър, казваше ми той и ми подаваше една въдица, с която да вървя назад, докато не се разплете чилето. След това тръгвахме по смачканата трева към счупения парапет, който водеше до променадата, а въдиците се полюшваха помежду ни. Ти се упражняваше, казваше той, като оставяше

намек за нея в топлия въздух. Да, отговарях аз и исках да говоря за нея, но усещах теглото на резервираността му. Вместо това поглеждах към тънката ивица на морето и се чудех дали, когато дойдем на другата сутрин, ще я открием хваната на въдиците като русалка – моя за целия уикенд.

И тогава дойде денят, в който се разхождах по променадата, а по всички стълбове бяха разлепени афиши с неговото лице. Доста време ми трябваше, да разбера значимостта на оръжието, което пазеше сред нещата на майка ми. Той се беше родил протестант, но беше преминал в католицизма преди да се оженият. Предателството му започнало оттук. Беше предал интересите на собствената си класа, като се беше присъединил към републиканското движение. Когато Войната за независимост премина в Гражданска война, на свой ред и той се почувства предаден от това републиканско движение. Тогава зае страната на Договора и дори му беше даден пост в правителството на Косгрейв, където бавното му връщане към политиката на собствената му класа започна отново. Бидейки един от малкото протестанти в правителството на Свободната държава, присъствието му успокояваше до известна степен недоволството на собствената му класа. И така, отчасти той контролираше затварянето и убиването на бившите си сподвижници. Чувал съм го да мърмори загадъчно някакви неща за Де Валера – като за въплъщение на сатанинско коварство, като за убиецът на Майкъл Колинс⁵⁰. Той беше виждал същият този Де Валера да прекарва години в далечното множество на неучастващите в електоралния процес и след това да се връща обратно със своите последователи в Дойл⁵¹, с една ръка върху книгата да изричат клетва за вярност, а с другата върху оръжието под палтата им. Той се кандидатира отново през 1932 г. в западен Уиклоу, а военното му минало и протестантски корени бяха някаква опора срещу надигащата се вълна на републиканството. И така през следващото лято пейзажът в Уиклоу се превърнал в синоним на лицето на баща ми. Залепено върху каменните зидове, заковано на дървета, развяващо се пред църкви; а дъждът, който се стичаше от Шугърлоуф⁵², придаваше на това лице структурата на повърхността, която покриваше. Виждах го как говори от естрадата за оркестър през един мегафон с колебливи тонове, които подхождаха повече на заседанията на Кралското дъблинско общество⁵³, отколкото на групичката брулени от вятъра почивачи, които се тълпяха на променадата пред него. Той участваше в кампании достойно – което сигурно се е струвало на избирателите му неповторимо – във всякакво време, пред църкви, кръчми,

футболни игрища; а една утрин мършавата, иконична фигура на самия Де Валера произнасяше реч на хората, тръгнали на литургия, от едната страна на стълбите на църквата, а баща ми от другата. Ние с Маус го зърнахме, докато влизаме, и дори тогава знаех колко несправедливо е това състезание. Когато излязохме навън, всичко, което беше останало от срещата, беше просто един път, застлан с брушури, и афишите с лицето на баща ми, които се развяваха по църковните стълби. Мислиш ли, че е спечелил? попитах Маус, тъй като не бях толкова запознат с изборните процедури. Мисля, че сега само се предизвикваха, изрече той, голямата игра е по-късно.

Той загуби (излишно е да се споменава), заедно с партията си. Роуз дойде за урок в деня, когато излязоха резултатите и беше необичайно унила. Аз посвирих малко, а тя едва ме слушаше. Тогава постави ръка върху моята на клавишите и ме попита къде е той. В кабинета си, отвърнах аз, гледайки луничките по мускулестата ѝ ръка върху моята. Отиди и говори с него – нареди ми тя. За какво? попитах аз. За каквото и да е – отвърна тя. Просто отиди и говори с него.

Аз станах от пианото и се качих горе. Почуках на вратата и когато никой не ми отговори, я откряхнах леко. Подът беше застлан с вестници, а той седеше до зеления ломбър при прозореца и пушеше цигара. Има ли нещо? попитах го аз. Не, отвърна той, няма нищо. Тогава какво правиш? попитах пак. Слушах – отвърна той. Свали очилата от челото си и ме погледна. Толкова рядко виждах очите му без матовите стъкла пред тях, че се изненадах от искрящо синия им цвят. Може би имаме проблем – изрече той. Защото изгуби ли? попитах го аз. Да, отвърна той. Дев няма ли да ти даде работа? попитах, а той се засмя на наивността ми. Дев, рече той, не би ми отделил и минута време. Нали си го познавал някога? попитах аз. Много повече от това – рече той – беше ми шеф. И какво се случи тогава? попитах го аз. Скарахме се, но вече всичко е минало. Разкажи ми – помолих го аз, защото като всяко дете жадувах да разбера за оръжията и кръвта, която са пролели. Не, рече той, не би разбрал. Върви и си довърши урока.

Аз слязох долу и засвирих отново. Знаех, че той ме слуша и се стараех да завършвам всяка фраза, да предвиждам грешките си, да държа педала до долу, така че нотите да стигат до горе. По това време бях стигнал до Шуберт и се опитах да изпълня къщата с него. Когато свърших, беше тихо и от стълбите, и от Роуз, която стоеше до мен. Обърнах се да я погледна, като очаквах някакъв коментар, но главата ѝ беше килната

назад, очите ѝ се взираха в тавана, а косата ѝ се вееше като завеса зад нея. За известно време не каза нищо.

Какво мислиш, че би го направило щастлив? попита ме след малко.

Ти – щях да се изпусна, но се удържах.

Работа – отвърнах аз.

За негова изненада обаче му дадох работа. Независимо дали божествената фигура на Де Валера се беше размекнала, или пък новото правителство имаше нужда от някаква привидност на континуитет – беше му даден поста на заместник-секретар в Министерството на външните работи. Каквато и да беше причината, сега редовно го нямаше къщи – прибираще се посреднощ.

И така – неговата загуба имаше един хубав резултат. Аз започнах да изпращам Роуз до гарата. Небето се простираше сиво над сякаш изпъстреното с точки море. Аз заемах мястото му, така го усещах – *in loco parentis*⁵⁴, и се опитвах да изпълня ролята си с всички възможни средства. Носех музикалното ѝ куфарче – жест, с който се гордеех, тъй като не бях виждал той да го прави. Държах лакътя ѝ, докато пресичахме локвите морска вода по тревата, проправяйки си път към прелеза. Няма да се забави много – изрекох с възможно най-подходящия за възрастните маниер, на който бях способен, докато тя беше облегла глава на стената на гарата, чакайки влака ѝ да пристигне. Изборният му плакат – увит около всеки стълб на гарата се развяваше от вятъра, който вагоните оставяха след себе си, така, както го правеха сега тези три огромни лика. То носеше същата дистанцирана властност, същата меланхолия, същото чувство на загуба.

През следващите седмици постерите избледняха, промсукаха се с дъжд, скъсаха се по краищата, съединяваха се с металните и тухлени повърхности, върху които стояха. Той се превърна в пейзаж – стана част от него, от остъклените балкони, от уличните лампи, от каменните зидове на заслоните, от променадата, по която минавах с Роуз, когато я изпращах до гарата.

Това се превърна в моя работа и аз я изпълнявах прилежно. Да докосна лакътя ѝ, да минем покрай естрадата, по която вятърът беше довял остатъци от лицето му. Роуз? виках я аз. Да, Донал – отвръщаше тя по начин, който се беше превърнал в рутина за разговорите ни. В каква къща си израснала в Слайгоу? Къщурка, отговаряше тя, до голф игрище на брега на морето. Роуз? питах отново аз. Да, Донал – отговаряше тя. Сестрите ти приличат

ли на теб? Две от тях да, отговаряше тя, а останалите две – не. А онези, които не приличат – продължавах аз. Какви са? Шийла, отвърщаше ми тя, изглеждаше добре, докато не се омъжи за един фермер, а сега е по-голяма от купа сено. Джоан пък е родена за стара мома – и затова е слаба. А ти родена ли си за стара мома, Роуз? питах аз и знаех, че ще се прекръсти и ще се усмихне странно. Роуз? питах пак. Да, Донал – отговаряше все тя. Кажи ми имената им отново. Шийла, Джоан, Фъргъс, Джони, Анджела, Мери и Пат. Но те са седем, Роуз – казвах аз. Осем с мен, отвърщаше тя.

Тъй като всеки детайл от миналото ѝ ми беше по-интересен от уроците, може би дори по-интересен и от косите ѝ. Представях си къщурката; също и голф игрището, където събираха топките по неравностите и ги продаваха обратно на играчите за 20 от пенито; плажът, който ми беше описала – с пясъчните дюни и разбиващите се, къдрави вълнички; но никога не можах да си представя множеството сестри и братя вътре в тази къщурка – виждах само нея. Къщурка с метален покрив, по който дъждът барабанеше като метавра, и тя вътре – стои до пианото сред *big-à-bac*⁵⁵. По-късно разбрах обаче, че не е имало пиано, че се е научила да свири на пианиното в къщата на свещеника, а след това започнала да свири на орган по време на неделната литургия, спечелила стипендия за Дъблин и останала на общежитие, управлявано от монахини – на Лийсън стрийт. Колко щеше да е хубаво обаче, ако можехме да избираме миналото на своите близки: бих искал тя да е босонога, едно-единствено дете, безкрайно тичащо по плажа и голф игрището, наясно с по-великото му предназначение от това, което внушава нещата около него. Тогава стигнахме до гарата и тя се облягаше на зеления стълб, а когато влакът в 5.30 от Грейстоунс пристигнеше, тя ме потупваше по бузата, казваше ми да се упражнявам и изчезваше сред множеството вагони.

Вече слънцето се беше показало изцяло и ветровете бяха поутихнали. Свещеникът се обръща и вдига пръсти, а рекички пот се стичат по челото му. Почти му съчувствам като го гледам в тези сякаш дървени лилави одежди пред тези безчувствени богомолци. Мисля си, че той достига до своя момент, когато бледите му ръце взимат малкия бял диск и земното чудо се случва. Уелсецът в мое ляво ме поглежда странишком, като очаква моя отговор. За момент си представям, че той знае всичко – с малките си миньорски очи и непреклонното си, просташко отношение. Е, какво прави тук един Мик⁵⁷? пита ме той с

монотонен глас. Убива си времето – отвръщам аз. Харесва ми напрежението да прикривам факта, че знам, че той знае, че не съм един от тях. Предполагам, че нещо в лицето ми го издаваше – някакъв комфорт се излъчваше към мен от олтара върху сандъците зад нас; от виното, което свещеникът разлива от кожената манерка в съдовете, и аз се чудя дали, когато вдигне малкия диск с палци и показалци, ще мога да устоя на подтика да коленича. Вероотстъпничеството ми е почти към края си.

Тя ми стана приятелка, предполагам, че това е точната дума – разликата в годините ни не беше толкова голяма – тя трябва да е била на деветнайсет и да е карала двайсет, когато аз навърших четиринайсет. Учех се бързо, имах добри подражателни способности, успях да копирам всяко движение на ръцете ѝ и накрая осъзнах, че способностите ѝ не бяха безгранични. Това, което свирехме, се превърна в дует. Тя се опитваше да прикрива факта, че я настигам, а аз се опитвах да се удържам. Но един ден, докато свирех Шуман, сигурно съм се унесъл и изсвирих цялото произведение – от начало до край – тя само обръщаше страниците и след това цели двайсет минути не каза нищо. Когато мелодията свърши, се сетих. Погледнах я, бузите ми се обагриха в тъмночервено и тихо се проклех.

Знаеш какво означава това – изрече тя.

Какво? попитах я аз.

Повече не съм ти нужна, отговори тя.

Защо да не си? попитах пак.

Защото не мога да се справя с всичко това.

Не можеш ли да го запазиш в тайна? попитах я аз.

А защо трябва да го правя? попита на свой ред и тя.

Защото искам да останеш, мислех си, защото той иска да останеш.

Защото ти трябва парите – изрекох, стреляйки в тъмното.

Тя се усмихна смутена и осъзнах, че съм уцелил.

Защото имам нужда да ме слушаш – допълних. Ако не ме учеше, нямаше да свира.

Тя не каза нищо, а усмивката ѝ постепенно избледня.

Това беше късмет, изрекох, като ставах все по-отчаян. Тя се изправи.

Моля те, изрекох и хванах ръката ѝ, да я спра. Ръката ми беше пред стомаха ѝ. Тя постави другата си ръка върху моята и я задържа, като чувствено масажираше пръстите ми. Усетих как се изчервявам, но тя явно не забелязваше.

Можех да чуя как Мейси се движи горе. Пръстите на Роуз продължаваха да се движат върху моите и тогава разбрах, че вече не говорим за уроците. Бавно руменината от бузите ми се оттегли. Тя се обърна, взе лицето ми в дланите си и ме целуна по бузата.

Не се тревожи, Донал, изрече тя. Няма да ходя никъде. Все пак не мога да си го позволя. Аз стоях застинал и усещах близостта на устните ѝ, дъхът ѝ върху бузата си и се чудех какво ли щях да направя, ако тя беше Маус.

Ти можеш да ме учиш, рече тя, едва помръдвайки и едно мускулче. Чух стъпките на Мейси по стълбите надолу и тя се отдръпна.

Изсвири го отново, заповяда ми тя.

Бележки под линия:

1. Войната за независимост (1919–1921) – ирландският парламент бива свикан за първи път на 21 януари 1919 г. Тогава той обявява идеята си – борба за създаването на Ирландска република с всички възможни средства. На 9 юли 1921 г. се сключва примирие между британските и ирландските войски, така че да могат да започнат мирни преговори. След това се сключва и Договорът.
2. Гражданската война (1922–1923) – подписването на англо-ирландския договор на 6 декември 1921 г. води до тежки спорове дали той трябва да бъде ратифициран. На 7 януари 1922 г. парламентът гласува и договарът бива ратифициран. След това Ирландия се разцепва и започва Гражданската война. От едната страна са Колинс и Грифит (за договора), а от другата – Еймън де Валера (против). Войната завършва на 27 април 1923 г.
3. Свободната държава – договарът, сложил край на Войната за независимост, дава на Ирландия статут на доминион в състава на Британската империя. Той предвижда съставянето в бъдеще на гранична комисия, която да определи границата между Северна Ирландия и новообразуваната Свободна ирландска

- държава (но която няма право да поставя под въпрос суверенитета на северноирландския парламент).
4. Договорът с Британия – договорът, последвал мирните преговори след Войната за независимост.
 5. Фина Фойл – политическа партия в Република Ирландия, основана от Еймън де Валера през 1926 г.
 6. Фина Гейл – обединена ирландска партия. Фина Гейл е втората по големина политическа партия в Ирландия. По време на Войната за независимост подкрепя Договора и е в близки отношения с Майкъл Колинс. Тясно е и първото правителство при постигане на независимостта. Неин водач е политическият лидер Уилям Т. Косгрейв.
 7. Еймън де Валера (14.10.1882–29.08.1975) – една от доминиращите политически фигури през XX век в Ирландия. Де Валера е водач на борбата за независимост на Ирландия и на последвалата опозиция срещу англо-ирландския договор. Той става и една от централните фигури в Гражданската война и се изправя срещу Майкъл Колинс. Той е първият президент на Ирландската република.
 8. ИРА (Ирландска републиканска армия) – основана в периода след въстанието от 1916 г. и излиза на ръководна позиция по време на Войната за независимост. Макар официално да подкрепя каузата на Дойл Ерън, ирландският парламент от 1919 г., ИРА на практика се състои от неструктуриран съюз на местни организации. Това отчасти обяснява разпадането ѝ по време на Гражданската война, в периода след англо-ирландския договор. Неизменната идеологическа цел на ИРА е образуването на република, обединяваща 32-та окръга на Ирландия – това обяснява защо в Гражданската война ИРА се сражава срещу армията на Свободната ирландска държава.
 9. Бенито Амилкаре Андреа Мусолини (29.07.1883–28.04.1945) – италиански политик, който оглавява Националната фашистка партия и е считан за една от фигурите, създали фашизма.

10. Франциско Франко (04.12.1892–20.11.1975) – военен генерал и диктатор на Испания от октомври 1936 г. и регент на привидно възстановеното Кралство Испания от 1947 г. до смъртта си през 1975 г.
11. „Черно-кафявите“ – една от двете новосформирани организации, състоящи се от британски ветерани от Първата световна война, наети от кралската ирландска полиция като временни полицаи през 1920 г., до 1921 г., за да потиснат революцията в Ирландия.
12. Морнингтън – село в североизточната част на Ирландия, в окръг Мийт. Разположено е на десния бряг на устието на река Бойн.
13. Портупей – ремък за носене на хладно оръжие.
14. Носа Брей – хълм, висок 241 м., разположен в окръг Уиклоу, Ирландия. Намира се между градовете Брей и Грейстоунс. Част е от планината Уиклоу.
15. *Pourquoi* (фр.) – защо.
16. *C'est la vie* (фр.) – Такъв е животът!
17. Гардия сивил – известни още като *La Venemèrita* – испанската жандармерия.
18. Републиканство – излиза на преден план като част от философията на „Обединени ирландци“, които са силно повлияни от републиканската идея на революциите във Франция и САЩ. Основното в тази философия е схващането, че Ирландия трябва да се отдели напълно от Великобритания и така да стане независима. Републиканският идеал се следва от онези, които се противопоставят на Договора в Гражданската война.
19. „Павана за една покойна инфанта“ – е много известно музикално произведение, написано за соло изпълнение на пиано от френския композитор Морис Равел.
20. *“Introibe ad altare”* – така започва Тридендинската меса. Тя се състои от две части „Литургия на оглашените“ (на нея присъстват хора, които искат да станат

- католици) и „Литургия на верните“ (на нея присъстват само католици).
Български превод – „Ще се приближа до Божия жертвеник.“
21. „Ще се приближа до Божия жертвеник, до Бога на радостта и на моето веселие.“
– превод и продължение на латинската фраза, с която започва Тридентинската меса.
 22. Кея Идън – един от кейовете на Дъблин по поречието на река Лифи.
 23. Брей – град в северната част на окръг Уиклоу, Ирландия.
 24. Грейстоунс – крайбрежен град в окръг Уиклоу. Намира се на източния ирландски бряг на 8 км от Брей и на 25 км от Дъблин.
 25. Легиона на Мария – сдружение на католическа Италия, което служи на църквата на доброволни начала. Основано е в Дъблин, Ирландия като Римокатолическо мариинийско движение от мирянина Франк Дъф.
 26. Килиней – местност в южен окръг Дъблин, в предградията на Дъблин.
 27. Либърти хол – в Дъблин е щабът на Services, Industrial, Professional and Technical Union (SIPTU). Била е най-високата сграда в Ирландия – 59,4 м.
 28. ITGWU (The Irish Transport and General Workers Union) – ирландски профсъюз, основан от Джеймс Ларкин през 1908 г. като общ съюз. Либърти Хол е била щаб и на ITGWU.
 29. Тринити колидж – колеж „Св. Троица“ в Дъблин. През по-голямата част от съществуването си е считан за университета на протестантското надмощие.
 30. „Господи, любя местопребиванието на Твоя дом, и мястото на скиинята на славата Ти.“ – Псалом 26:8.
 31. Киш лайтхаус – Насипа на Киш – плитък пясъчен насип по крайбрежието на Дъблин. Той е маркиран от Киш лайтхаус – морският фар на Киш.

32. Протестантско надмощие – обикновено известно в Ирландия като Надмощието. Това е фраза, която се употребява за означаване на политическата, икономическа и социална доминация в Ирландия на малка върхушка от едри земевладелци, протестантски духовници и професионалисти – през XVII век и в част от страната през XX век.
33. Примирието – 11 юли 1921 г. Шин Фейн и Кралството сключват примирие, което слага край на Войната за независимост.
34. Преговорите за Договора – преговорите между ирландци и британци от октомври до декември 1921 г. Кулминират в англо-ирландския договор.
35. Турски бани – турският вариант на сауната, като фокусът е върху водата като противоположност на парата. В Западна Европа това е метод за почистване и отпускане на тялото, добил особено голяма популярност по време на Викторианската ера.
36. fleur-de-lis (фр.) – емблема на монархията във Франция – ирис.
37. *“Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus meus”* – част от последващия текст на „Литургия на оглашените“ – Български превод – „На гусли ще те славя, Господи, Боже мой“
38. „На гусли ще те славя, Господи, Боже мой. Защо си толкова тъжна, моя душа, и защо се тревожиш?“ – превод на латинската фраза от 37.
39. Арпеджо (муз.) – начин на изпълняване на акорди, при който тоновете се свирят, като се започва с най-ниския и останалите следват един след друг.
40. „Търкулни бъчвата“ – пр. мой (‘Roll out the Barrel’) – известна още като ‘Barrel Beer Polka’ („Полка за бирената бъчва“ – пр. мой). Песничка, която става популярна по време на Втората световна война. Музиката е създадена от чешкия музикант Яромир Вейвода през 1927 г.
41. „Розите цъфтят в Пикардия“ – пр. мой (‘Roses Are Blooming in Picardy’) – песен, написана от Фредерик Уедърли (1848–1929).

42. „Арфата, която някога звучеше в залата на Тара“ – пр. мой (‘The Harp That Once Through Tara’s Halls’) – написана от Томас Мур (1779–1852).
43. Façades (фр.) – фасади
44. Слайгоу – окръг в Ирландия. Най-големият град в него носи същото име.
45. Страндхил – морско курортно селище в Слайгоу.
46. „Айриш таймс“ – ирландски ежедневник, който излиза от 29 март 1859 г.
47. “*Confiteor Deo omnipotenti*” – началото на молитвата ‘Confiteor’ („Изповядвам“) – част от същата литургия. Български превод – „Изповядвам се пред всемогъщия Бог“
48. “*Beatae Mariae, semper Virgini*” – следващият ред от същата молитва. Български превод – „Пред блажената всякога Дева Мария“
49. “*Misereatur vestri omnipotens Deus*” – началната фраза от ‘Misereatur’ („Да се смили“), който завършва молитвата ‘Confiteor’. Превод – „Да се смили над тебе Всемогъщият Бог“
50. Майкъл Колинс (16.10.1890–22.08.1922) – ирландски революционер. Служил е като Министър на финансите на Ирландската република, като член на ирландската делегация по време на преговорите за англо-ирландския договор, като председател на временното правителство и като главнокомандващ на националната армия. Убит е на 22 август 1922 г. по време на Ирландската гражданска война.
51. Дойл Ерн – ирландският парламент, конституиран за първи път през януари 1919 г. след изборните победи на Шин Фейн по цяла Ирландия през 1918 г., в британските общи избори. Формализиран като държавен парламент според конституцията на Свободната ирландска държава от 1922 г.
52. Шугърлоуф – планина, разположена в източната част на окръг Уиклоу (висока е 501 м.).

53. Кралското дъблинско общество – основано на 25 юни 1731 г., за да поощрява и развива земеделието, изкуствата, индустрията и науката в Ирландия.
54. *in loco parentis* (лат.) – на мястото на родителите, вместо родителите.
55. *bric-à-brac* (фр.) – вехтории.